

Posudek na diplomovou práci

Název práce: ČESKÉ PŘEKLADY LORCOVÝCH CIKÁNSKÝCH ROMANCIÍ

Czech translations of Lorca's Ballads

Diplomantka: Jana Ř Á D K O V Á

Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav translatologie

Studijní kombinace: PTŠ – PTN

Diplomový studijní obor: PTŠ

Rok předložení: 2008

Diplomantka předkládá zevrubnou translatologickou analýzu trojího pokusu o převedení Cikánských romancií, ústředního básnického díla Federika Garcíi Lorky (1898-1936) do českých kulturních souvislostí a do organismu českého jazyka, jak k nim došlo v průběhu 20. století úsilím Ilji Barta (1910-1973), Františka Nechvátala (1905-1983) a Lumíra Čivrného (1915-2001). Snahy těchto překladatelů, jejichž biografie se částečně kryla s Lorkovým životem, příležitostně konfrontuje s realizacemi bezmála o dvě generace mladšími, pocházejícími od Miloslava Uličného (1942), jenž podobně jako předchozí je básníkem, ale oproti nim byl už na daný úkol připravený odborným vysokoškolským studiem hispanistiky a mimo jiné si předsevzal (viz např. Španělské romance, 2001 a další.) v prostředí překladové poezie zdárně řešit problémy asonance, příznačné pro španělskou romanci, a ověřit možnosti jejích českých protějšků.

Práce, podaná včetně závěru v třinácti kapitolách, desetinným systémem srovnaných, je otevřena třicetistránkovým Lorkovým civilním a uměleckým životopisem, pro nějž diplomantka využila mimo jiné nové badatelské výsledky, především z pera Iana Gibsona, a vedle nich naznačila další výklady básníkovy tragické smrti. Životopisná kapitola je obsahem přínosná, trpí však odstranitelnými stylistickými prohřešky, například zbytným používáním posesiv (snad vlivem španělské sekundární literatury; vide: „Zážitky z těchto studentských cest Lorca zachycuje ve „své“ knize /v knize/ vydané...“/14/). Pozornost zasloužila některá místní (adverbiální) určení („...kvůli pozemkům, které „tam“ zakoupil, aby „zde“ /na nich/ pěstoval...“ /13/ a časové (gramatické) shody („...nepřestával pracovat na svých dramatech. Ví /Věděl/, že musí dodržet...“ /18/). Naproti tomu – pokud jde o stylizaci – bylo vhodné v řadě případů vypouštět identická substantiva (jména), a nahrazovat je pronominálně (zá-jmeny), např. „ve volbách vítězí pravice, avšak výsledky voleb /avšak jejich výsledky/ jsou... anulovány...“ /32/. Doporučeníhodná je variabilita při spojování vět (místo „i když – i když“ použít „i když-třebaže, byt“ aj.) /37/. Místo konstrukce „budeme se soustředit“ je náležitý tvar „soustředíme se“. V pravopisném ohledu měla být ve španělských citacích (např. titulech) dána „tilde“, ne háček. Nemenší péči je nutné věnovat citaci vlastních jmen (ne Anna Miščíková, ale ... Mištinová, ne Antonín Přidal, nýbrž ... Přidal /9/, nikoli Vladimír Hvizďala, nýbrž ... Hvizďala /86/). Plynuleji je třeba zabudovat do vlastních stylových formulací cizojazyčné formule („in medias res“ -jde o akusativ po předložce „in“=do, tudíž „vstoupit in medias res“, kdežto sloveso „začíná“ k této konstrukci není vhodné, gramaticky by vyžadovalo ablativ) /. Na tyto formální záležitosti si dovoluji upozornit diplomantku s ohledem na její studijní obor a možnou překladatelskou praxi.

Po kapitole informující o Lorkově životě a díle vstupuje diplomantka ve čtvrté a následujících kapitolách do vlastního námětu, jímž je rozbor Cikánských romancí. Předeseílá mu (v 3. kapitole) poměrně stručnou, obecnou charakteristiku romancového útvaru v rámci španělské literární tradice.

Za metodicky zdařilý lze považovat úvodní výčet všech osmnácti Cikánských romancí, s pozorností zaměřenou na jejich hrdiny. Jde o jakési obsahové osnovy jednotlivých básní pojednávané sbírky. Tím, že těmto charakteristikám předeseílá rovněž názvy zvolené českými překladateli, začíná ve skutečnosti analytické srovnávání Lorkova originálu s českými verzemi, které má autorka v následujících kapitolách za hlavní cíl.

Toto analytické srovnávání a posuzování estetických účinků, jichž dosáhli nebo nedosáhli čeští překladatelé, vyžadovalo předchozí poukaz na jazykové a obrazné prostředky Lorkova originálu, na jeho ojedinělou básnickou symboliku. V rámci pojednání o formální stránce Cikánských romancí se diplomantka dostává k složité problematice romancové formy, tak důvěrně spjaté se španělskou básnickou tradicí, zato dosti složitě aplikované v české překladatelské praxi, kde se historicky vyhrtila do sporu o ekvivalenci rýmového nebo asonančního řešení, formulovaného Vrchlickým proti Nebeskému a Čejkovi.

V této poloze (počínaje 6. kapitolou) diplomová práce nabývá pozoruhodnou dynamičnost, a o to větší, že autorka snáší důkazy ve prospěch možnosti české asonance a demonstruje ji na poezii 20. století. Nyní má již plně rozestřenou projekční plochu, na kterou v následujících úsecích práce usazuje kritickou charakteristiku tří překladatelů Lorkových Cikánských romancí, Barta, Nechvátala, Čivrného.

Chvályhodná je kapitola 8.1. až 8.3, věnovaná celistvým občanským a tvůrčím portrétům těchto osobností, dosud známých z jejich veřejného působení spíše odděleně. Zde sice vyvstává otázka, zda zvláště u Ilji Barta, jemuž lze snad přiřknout prvenství v zájmu o lorkovskou poezii, jde vůbec – v oblasti lorkovského překladu – o výkon esteticky srovnatelný. Nicméně sdružením uvedených portrétů se profiluje celá jedna etapa českých kulturních snah a překladatelských dějin. Nemáme v nich co činit pouze s názorným odklonem od lumírovské estetiky k „fischerovské“ oproštěné formě, ale také s širší, a svým způsobem hlubší otázkou „dvojího podnětu“, který tyto překladatele-básníky přiváděl k jejich záměrům. Setkáváme se tu se zvláštní kombinací podnětu ideového, a spíše ideologického, a podnětu estetického.

Pokud jde o estetickou průpravu, je zvláště u Čivrného zřejmé, že přistupoval k španělským textům s výbavou tříbenou na moderní francouzské poezii. Bylo by zajímavé zkoumat v komentovaných překladatelských postupech vliv „baudelaírismu“ a vůbec francouzského vlivu, který „mezi dvěma světovými válkami“ zasahoval českou kulturní atmosféru. (S touto otázkou souvisí kritérium „míry zachování autorova stylu“, které je autorkou práce aplikováno na překladové výsledky jako jedno z podstatných.) (123).

Kromě této možné estetické průpravy u všech tří překladatelů hrály závažnou roli podněty ideové. Ty je také leckde pobízely k větší lexikální expresivitě, nežli jakou obsahoval originál (viz například uváděné příklady „žandárové“, „bagančata“ aj.) Zkoumání těchto ideových vlivů v překladatelské volbě a řešeních (v překladech nejen Lorky, ale i A. Machada a Albertiho) by stálo za odbornou pozornost.

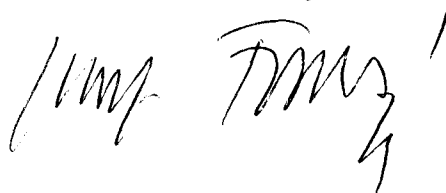
Nicméně úsilí, které diplomantka vynaložila v 8. až 12. kapitole, aby analýzami metodických postupů zjištěných v překladových textech a jejich kritickým zhodnocením postihla obecně vzestupnou, zkvalitňující se tendenci v převádění španělské poezie do prostředí české slovesné kultury, je - v translátologickém ohledu - podstatně přínosné.

Závažná je její snaha vyhýbat se subjektivním soudům (jimž se blíží leda termíny danými do uvozovek, např. „šterkování“, „vatování“) a podrobit zmíněné překladatelské výsledky

objektivním kritériím, aplikovat metodiku převzatou z Didaktického průvodce překladů... (Rosario García Lópezové), a zjišťovat míru, v jaké byly u Ilji Barta, Františka Nechvála a Lumíra Čivrného respektovány žánrové konvence Lorkova originálu a jeho styl, v jaké byly uplatněny ekvivalentní prosodické, lexikální a syntaktické prvky, v jaké byly respektovány tropy a symboly, a nakonec v jaké je tudíž výsledek překladů, podrobených analýze, srozumitelný a přijatelný, to všechno prokazuje diplomantčinu teoretickou vybavenost a odbornou dispozici. Doporučuji proto práci, v níž se kriticky syntetizuje dosavadní praxe na poli lorkovského překladu, k obhajobě.

V Praze dne 9. května 2008.

Doc. PhDr. Josef Forbelský

Handwritten signature of Josef Forbelský in black ink, consisting of a stylized first name 'JMF' and a last name 'Forbelský' with a flourish at the end.